

Säkerhetsrelaterade händelser säsongen 2010/11

Rapport från SSSK:s säkerhetsgrupp

Säkerhetsgruppen föreslår styrelsen att diskutera,

- rekommendationer om medtagande och förvaring av mobiltelefoner för våra deltagare,
- att begära att turplanerare och ledare beaktar aktuella skjutvarningar inom det tilltänkta åkområdet.

Säsongen 2010/11 var kall och snörik liksom säsongen innan. I Stockholmsområdet var skridskomöjligheterna bättre denna säsong, även om januari till stora delar var insnöad. Ett stort antal turer, både privata och klubbture, gjordes till Vättern, som hade ett sällsynt bra isläge under perioden mitten av februari till mitten av mars. De speciella förutsättningarna på Vättern gav upphov till ett antal olyckor och tillbud.

Antalet plurr per deltagare har varit markant lägre under de senaste fyra säsongerna jämfört med perioden 2003/04 – 2006/07 då säkerhetsgruppen började göra sammanställningar av plurr och skador.

Isseglingsolycka på Nämndöfjärden

En dödlig olycka inträffade under issegling på skidor på Nämndöfjärden. Säkerhetsgruppen har tagit upp olyckan i en separat [rapport](#).

Olyckan belyser tragiskt riskerna med att hamna långt ut på svag is, utom räckhåll för en räddningslina. All färd på is måste ske på ett sätt som undviker denna risk. I små grupper är det extraviktigt att undvika att flera samtidigt hamnar i vattnet, dvs. att man är noga med att hålla inbördes avstånd och är försiktig vid passage av misstänkta områden. Vid segling ökar riskerna på grund av farten och seglets lyftkraft. Med skidor ökar riskerna ytterligare. Olyckan belyser också nackdelarna med att inte ha tillgång till en fungerande mobiltelefon.

Säkerhetsgruppen föreslår att mobiltelefoner i vattenskyddad förvaring blir obligatorisk utrustning för alla deltagare på våra turer. Avsaknad av detta bör dock inte vara skäl att inte få följa med på turen. Förvaringen bör vara robustare än vanliga plastpåsar som lätt läcker. För att ytterligare minska risken för vattenskada bör telefonen förvaras högt i packningen (i ryggsäckens topplock eller i axelhöjd). Vid kall väderlek är det en fördel att förvara telefonen så att den inte blir kall och batterierna tappar kraft.

Vättern

På Vättern har ett antal tillbud och olyckor inträffat. Denna sjö har en del speciella risker som vi normalt inte är vana vid.

Skjutområden på Vättern

Många har missat att det finns flera skjutområden på Vättern. Några grupper blev stoppade av bevakande personal, men minst en SSSK-grupp åkte in i ett skjutområde under pågående skjutning.

Säkerhetsgruppen rekommenderar att den som lyser ut en tur alltid kontrollerar om skjutning kommer att ske under turdagen om det finns skjutområden som grupperna kan komma att åka genom. Om tur utlyses för dag med skjutning bör transportchefen medföra kartor som tydligt visar skjutområdets utbredning. Ledarna uppmanas hålla god marginal till de avlysta områdena. Ytterst ansvarar ledarna för att inte åka i avlysta skjutområden. Information om skjutningar på Vättern ges på telefon 020-76 40 00. Kartor över Vätterns riskområden och aktuella avlysningar finns på <http://www.fmv.se/WmTemplates/Page.aspx?id=1195>. Skjutområden förekommer även på närmare håll, bl.a. på Norra Björkfjärden. Mer om andra skjutområden finns i slutet av rapporten.

Släppräkar på Vättern

De många släppräkarna på Vättern har föranlett många fall och skador. En ledare föll och slog i huvudet med dubbelseende som följd. En annan ledare i gruppen kunde ta över under de 10 minuters

åkning som återstod till målplatsen. Det är ofta en bra rutin att lämna över ledarskapet om ledaren blir skadad. Vid misstanke om hjärnskakning (minnesförlust, illamående, koordinations- eller talsvårigheter) bör den skadade avbryta turen och inte lämnas ensam.

Vid successiv försämring kan en pågående blödning inte uteslutas och då kan det vara akut.

Kontakta 112.

Huvudskada på Vättern

I en grupp I på Vättern valde en åkare att lämna gruppen för att ensam och i egen takt fortsätta strandnära till Karlsborg eller Hjo. Troligen föll åkaren, skadade ansiktet och drabbades av hjärnskakning och minnesförlust. Han omhändertogs av ett par skridskoåkare som larmade SOS och fördes i ambulans till sjukhus, där han fick stanna i fem dygn.

Om man inte ville dra ned på takten borde gruppen eller någon åkare ha ledsagat åkaren till land. Samtliga bedömde dock att åkaren var fullt kapabel att fortsätta på egen hand, i synnerhet som många andra skridskoåkare var ute på isen.

Ledaren borde ha försökt kontakta någon till åkaren närstående (såsom hans hustru) då den skadade blev kvar på sjukhus på främmande ort i fem dagar.

Åkaren drar slutsatsen att en hjälm sannolikt bara hjälpt mot en del av skadorna, medan ett visir skulle ha skyddat ansiktet, då solglasögonen splittrades.

Säkerhetsgruppens bedömning är att en välpassande cykelhjälm torde vara värdefull både som skydd av ögonbryn och näsa samt mest väsentligt mot hjärnskakning. Den skyddar däremot inte mun och tänder.

Tappad deltagare på Vättern

Vid en smal utstickande landremsa på Vättern valde en deltagare att åka runt udden i tron att gruppen skulle välja samma väg. Gruppen valde emellertid att gå över udden. När gruppen skulle fortsätta påtalades det att gruppantalet inte stämde. Man nöjde sig emellertid med antagandet att deltagaren fortsatt med en annan motsvarande grupp, som just passerat. När misstaget upptäcktes på ömse håll var det svårt att rätta till.

Det är viktigt att hålla sig till gruppen och se till att finnas inom synhåll, särskilt under osäkra isförhållanden. Det är också viktigt att behålla åkdisciplinen, så att ingen åker ifrån ledaren, vilket gör det omöjligt att ha uppsikt och räkna gruppen.

Med kännedom om ledares mobilnummer kan möjligen uppkomna situationer lättare klaras ut. (Ibland så uppfattas inte ringsignaler av skridskoåkare p.g.a. buller från isen och annat.)

Bussproblem på Gräsö

Ett allvarligt tillbud inträffade på Gräsö den 6 februari då en backande buss hamnade i diket på en smal väg, vilket spärrade vägen för en buss och tvingade en annan att backa tre kilometer. Situationen förvärrades av att bussarna befann sig utan täckning till mobilnätet. I den förvirring som rådde vid målplatsen i väntan på vad som skulle ske splittrades deltagarna. Några valde att stanna och vänta på en eventuell kommande buss, andra gick längs en mörk väg till färjeläget på Gräsö och några skinnade i mörkret över till Öregrund. Väl i Öregrund var det omöjligt att avgöra om någon saknades. I väntan på ersättningsbussar tog några sig hem på egen hand.

Det är viktigt att under dylika förhållanden hålla ihop grupperna för att undvika att någon tappas bort. Ett ansvar som åligger både ledare och deltagare.

Incident vid svävartransport

Ett allvarligt tillbud inträffade vid svävartransport i samband med en privattur i Stockholms skärgård. Vid hemfärden fastnade svävaren i den ojämna isen i en fartygsränna samtidigt som en stor

passagerarfärja närmade sig i mörkret. Med mycket liten marginal lyckades svävaren komma loss och undvek att bli överkörd av färjan.

Svävares påverkan på isen

Misstankar har rapporterats om att militärens stora tunga svävare kan knäcka isen på ett sätt som kan utgöra fara för skridskoåkare och isseglare. Eftersom svävare kan trafikera isen även utanför farleder skulle dessa försvagningar kunna uppträda på oväntade ställen. Säkerhetsgruppen har inte kunnat avgöra om denna risk finns och i så fall hur stor den är. Personer med ytterligare upplysningar om detta uppmanas ta kontakt med säkerhetsgruppen.

Räddningsövning på Nämndöfjärden

Sjöfartsverket anordnade den 13 mars en stor räddningsövning i Stockholms skärgård med en SAR-helikopter och fyra svävare, två från SSRS, en från kustbevakningen och en privat. Medlemmar från flera av Friluftsrådets lokalavdelningar medverkade som figuranter. SSSK:s säkerhetsgrupp var där som observatör. Helikoptern inledde räddningsaktionen med att släppa ned en stor gummiflotte som blåstes upp på isen. Därefter lyfte helikopterns ytbärgare 20 figuranter ur en fiktiv vak över till flotten. Ytbärgaren använde en sele som kopplades runt kroppen och ryggsäcken. Enligt de räddade var lyftet relativt bekvämt. Svävarna undsatte sedan i skytteltrafik personerna från flotten in till land. Metoden och samarbetet mellan de olika aktörerna ansågs fungera bra.

Skador

Allvarliga skador:

- Allvarlig hjärnskakning
- Bruten fotled
- Axel ur led
- Armbågsfraktur i samband med plurrning
- Skadad handled
- Brutet lillfinger

De skador som är vanliga vid långfärdsskridskoåkning är numera rätt väl kartlagda. Med sällskap på isen så är risken för bestående men av skador naturligtvis mindre. Cykelhjälm torde vara den säkerhetsdetalj förutom sällskap som har störst potential att minska effekten av allvarliga skador. Att förebygga skador är svårt, men avstånd inom gruppen framför allt mellan förste och andre åkaren vid risk för överis och andra förhållanden som innebär ökad fallrisk kan vara värdefullt.

Säkerhetsgruppen är glad för att rapporteringen av skador och plurr via nätets färdrapporter och avvikelserapporter ökar. Vi vet inte hur stort mörkertalet är och statistiken måste förstås tas med en nypa salt. Rapporteringen från privatturer ökar också vilket är glädjande, men det går inte att från den nuvarande rapporteringen dra några slutsatser om SSSK:s klubbture har ökad eller minskad risk jämfört med privatturer. Vi har liksom tidigare år valt att inte ta med olyckor och plurr i privatgrupper i tabellredovisningen men kommer förstås att ta upp lärorika incidenter i texten när vi finner detta lämpligt. Vi vill uppmana till ökad detaljering i rapporteringen för att vi alla skall kunna lära oss från tillbudet.

Säkerhetsgruppen har bestått av Gunilla Barrskog, Thure Björck, Johan Porsby (sammankallande) och Caroline Svedberg Wibling.

Stockholm, den 15 november 2011

Plurr under utfärder med SSSK säsongen 2010/11

Endast helplurr och ordinarie turer med grupp I – V, E65, U39 samt lys- och flaggturer.

Datum	Typ av is	Åkgrupp	Antal plurrare	Typ av plurr	Ev. anmärkning
November					
28	Söt	III	2		Falluckor under snön
	Söt	I	1		Falluckor under snön
December					
1	Söt	III	1		Falluckor under snön
1	Söt	II	3	Simultana ej ledaren	Falluckor under snön
2	?	Lys			
11	Salt	Lys	2		Vid brygga
12	Salt	U39	1		Ej medlem
15	Salt	V	1		
15	Salt	II	1		
Januari					
28	Salt Västkusten	Flagg	1		Underfrätt i sund
Februari					
2	Salt	IV	1		
2	Salt	IV	1		
18	Salt	II	1		
19	Salt	Lys	1		
19	Söt	II	1		Magplask i vallgravsråk?
Mars					
9	Salt	V	1		Underfrätning

Kommentar:

Relativt få plurrningar rapporterade jämfört med antalet rapporterade skador. Kanske kan det delvis förklaras med säsongens karaktär: stark kyla som under långa tider gav stabila isar, men också mycket snö som gav upphov till fallskador.

Tre deltagare plurrade samtidigt i en grupp II på Drevviken den 1/12. Svårläst is med dålig bärighet under snön på tidigare lagda partier, klassas som gränsfall till potentiellt problematiskt plurr men inga svårigheter vid uppstigningarna ur vakarna rapporterades.

Viss övervikt för plurrningar i grupp II, men alla grupper utom E65 hade plurrningar denna säsong.

Analys av plurr under de åtta senaste säsongerna

Säkerhetsgruppen i SSSK har årligen sammanställt rapporter över säkerhetsrelaterade händelser sedan säsongen 2003/04. Glädjande har antalet plurr per deltagare nästan halverats under de senaste fyra säsongerna jämfört med de fyra första säsonger som säkerhetsgruppen har gjort sammanställningar för. Från 9,9 till 6,4 plurr per 1 000 deltagare. Variationer i isläget kan ha spelat en roll, men kanske har grupperna blivit duktigare på att undvika plurrningar. Låt oss försöka fortsätta den utvecklingen. Tyvärr grumlans glädjen av den dödliga seglingsolyckan på Nämndöfjärden.

Antal turer, deltagare och plurr under säsongerna (2003/04 – 2010/11)

Säsong	Turer ²	Deltagare ²	Plurr ¹	Plurr per 1000 deltagare
2003-2004	463	7 109	69	9,7
2004-2005	534	6 316	70	11,1
2005-2006	434	5 247	41	7,8
2006-2007	283	3 353	39	11,6
2007-2008	266	2 858	13	4,5
2008-2009	484	6 005	41	6,8
2009-2010	199	2 454	19	7,7
2010-2011	255	3 068	19	6,2
Medel	365	4 551	39	8,5

¹ Uppgifterna om antalet plurr är tagna från säkerhetsgruppens årsrapporter, men enbart plurr från grupperna I – V, U39, E65 samt flaggturer är medräknade (välkommenturer, iskurser, ledarutfärder samt seglingar är ej medräknade..

² Uppgifterna om antalet turer och deltagare per säsong är tagna från färdrapportdatabasen på Skridskonätet. Endast SSSK-turer i grupperna I – V, U39, E65 samt flaggturer är medräknade. Uppgifterna i färdrapportdatabasen är ej granskade och inte helt tillförlitliga. De bedöms ändå ge en relativt god bild av antal turer och åkare per säsong.

Skador under utfärder med SSSK säsongen 2010/11

Skador i ordinarie turer med grupp I – V, E65, U39 samt flaggturer.

Datum	Grupp	Typ av skada	Is	Kön ålder	#, ♂, S	Övrigt
December						
4	IV	Lårskada	Snödriva	M 57	♂	Nedisade skridskor
5	IV	Revbensskada		K 61	#, ♂	
8	IV	Sårskada ansikte	Överis	M ca 65		
15	V	Armbågsfraktur	Snödriva	K		Rapport 28215
26	II	Muskelbristning		K		
26	E65	Inga detaljer				
Januari						
22	Välk	Ben + revbensskada	Spricka	M ≈ 67	#	
22	IV	Handledsskada				
22	III	Sår- + axelskada + Hjärnskakning	Överis under snö	M		
23	III	Lillfingerskada	Uppsaltning		♂, S	
26	IV	Näsa 19 stygn	Överis under snö	M ≈ 68	♂, S	
30	Annan	Axelskada	Spricka plogad bana			
30	IV	Näsa	Drevad snö	K ≈ 68	♂, S	
Februari						
9	E65	Bristning i knä Axel ur led deltagare		M 76 M	# S	
20	I	Hjärnskakning + sårskador ansikte		M 66	♂, ♂, S	
20	E65	Fotledsfraktur	Isflak	M 76	#, S	
23	IV	Axel och armskada		M ≈ 60	#	
Mars						
5	IV	Axel ur led	Snöhög	M	S	
6	V	Fotstukning	Spricka	K		
6	II	Dubbelseende ansiktsskada	Råkpassage	M54	#	
6	III	Saknad deltagare			♂	
27	IV	Ansiktsskada	Pikskaft			
30	II	Sårskada ansikte		M 55	♂	

Ledaren skadad

♂ Avvikelse rapport

S Sjukvård sökts

Skador

Tjugofyra skador har noterats under säsongen vilket är fler än antalet plurr. Många av skadorna har orsakats av hinder på isen dolda under snö.

Skjutområden

Trots avvecklingen av kustartilleriet förekommer skjutningar på många av våra åkområden både längs kusterna och på insjöar. Veckholms skjutfält, ibland med utsträckning flera kilometer ut på Norra Björkfjärden nordost om Härjarö och norr om Sparin, är troligen det skjutområde som vi oftast åker i. Försvarsmakten planerar att kraftigt utöka skjutningarna där och dessutom utöka skjutningarna under helger.

Andra skjutområden över vatten/is i vårt närområde är (från söder till norr):

- Askö söder om Trosa
- Mellsten sydost Nynäshamn
- Vattnen utanför Utö och Nåttarö
- Stabbo öster om Utö
- Väster om Muskö, vid Ådfjärden
- Korsö nordost Sandhamn
- Söderarm öster om Kapellskär
- Gisslingö norr om Kapellskär
- Väddö
- Roten mellan Vässarö och Understen

Information om skjutningar med länkar till kartor finns på

<http://www.forsvarsmakten.se/sv/Aktuellt/Skjutvarningar-och-avlysningar/>.

Försvarsmakten meddelar dock att skjutningar kan förekomma på andra områden som inte anges på webbplatsen.